

דגם תשובות לשאלון אזרחות, מס' 034281, חורף תשפ"ב

הנחיות כלליות:

- * בדגם זה כתובות בקיצור תשובות על שאלות המבחן והנחיות למתן הצינון.
- * בדגם מוצגים רכיבי התשובה העיקריים. אם התלמיד כלל בתשובתו רכיב שאינו כלול בדגם, על המעריך לבדוק אם הוא נכון, על פי ספרי הלימוד והתייעצות עם מעריך בכיר.
- * במתן הצינון יש להימנע מהשפעות שנובעות מכתב היד, מסגנון הכתיבה ומאורך התשובה. יש להעריך רק את מה שנדרש בשאלה, ולא יותר מכך.
- * לוכסן (1) מסמן תשובה חלופית (זו או זו מתקבלת באותה מידה).
- * חלקי התשובה המובאים בסוגריים אינם הכרחיים לקבלת ניקוד מלא.
- * ההנחיות בדגם מנוסחות בלשון זכר, ומכוונות למעריכות ולמעריכים כאחד.
- * יש לקרוא את התשובה כמכלול.
- * הרכיבים הנדרשים מוצגים בתמציתיות עבור המעריכים. הצגת המושג על ידי התלמיד צריכה להיות מורחבת כדי שתהיה תשובה מלאה.

פרק ראשון

על הנבחן לענות על שני סעיפים מן השאלות 1-2. אפשר לבחור בסעיף אחד מכל שאלה או בשני סעיפים מאותה שאלה.

1. א. העיקרון הדמוקרטי שבשמו פעל ארגון הכבאות וההצלה

ציון – 30%
הצגה – 30%
הסבר – 40%

צינון: עקרון שלטון החוק

הצגה:

רכיבים נדרשים:

- חובת הציות לחוק חלה על כולם / האזרחים ורשויות השלטון כפופים לחוק / קיימת מערכת חוקים אחת שכולם חייבים לציית לה / כולם שווים בפני החוק
- החוק נחקק ע"י הרשות המחוקקת בהליך קבוע בחוק / בהליך דמוקרטי / (יש הטוענים כי) החוק צריך להלום את ערכי המדינה הדמוקרטית / החוק צריך להיות מפורסם / החוק מגדיר את המותר והאסור / החוק מאזן בין טובת הכלל והפרט.

הסבר:

ביסוס על פי הקטע: התלמיד הראה ש"כבאות והצלה לישראל" הוא אירגון רשמי של מדינת ישראל המספק שרותי כבאות חילוץ והצלה והוא פועל על פי תקני בטיחות בין לאומיים / לוחמי האש... מחויבים להשתמש בפרטי הלבוש ובאמצעים על פי ההנחיות. / מעתה ייאסר על לוחמי האש לגדל זקן... כפי שנדרש על פי ההנחיות
קישור בין הקטע למושג: התלמיד הבין שכללי בטיחות / הנחיות הם חוקים שלוחמי האש חייבים לציית להם.

ב. הזכות שנפגעת לטענת נציגת הנבחרת הנורבגית

ציון – 30%
הצגה – 30%
הסבר – 40%

צינון: הזכות לחופש דת

הצגה:

רכיבים נדרשים:

- זכותו של כל אדם לבחור או להחזיק בדת מסוימת / להאמין בה / להשתייך אליה
- לקיים את הטקסים / התפילות / והמנהגים המתחייבים מן הדת שבחר

הסבר:

ביסוס על פי הקטע: התלמיד הראה שהם (לוחמי האש) טוענים כי האיסור על גידול זקן מונע מהם לקיים מסורת המקובלת ביהדות ובאיסלם.
קישור בין הקטע למושג: התלמיד הבין שאיסור גידול זקן מנוגד למצוות / פולחן / מנהג של היהדות והאיסלאם לכן פוגע בחופש הדת.

החוק עליו התבססה התיירת בבקשה לקבל מעמד עולה חדשה

2. א.

ציון – 30%
הצגה – 30%
הסבר – 40%

ציון: חוק השבות**הצגה:****רכיבים נדרשים:**

- חוק (משנת 1950) הקובע שכל יהודי זכאי לעלות לארץ / אשרת עולה תינתן לכל יהודי שהביע רצונו להשתקע בארץ
- החוק מאפשר גם לבני/בנות זוגם של יהודים, ילדיהם של יהודים ובני/בנות זוגם ונכדיהם של יהודים ובני/בנות זוגם לעלות לארץ (אם כי הם לא נרשמים כיהודים)
- על פי החוק, "יהודי" – מי שנולד לאם יהודיה או שנתגייר והוא אינו בן דת אחרת
- (שר הפנים יכול למנוע עלייה של יהודי לארץ במקרים כגון: פועל נגד העם היהודי, מסכן את בריאות הציבור או בטחון המדינה, בעל עבר פלילי המסכן את שלום הציבור)

הסבר:

ביסוס על פי הקטע: התלמיד הראה שתירת שאינה יהודייה הגישה למשרד הפנים בקשה לקבל מעמד של עולה חדשה.
הסיבה לבקשתה זו היא שבעלה שנפטר, היה זכאי למעמד עולה חדש משום שאביו היה יהודי. לטענתה עקב כך גם היא רשאית לקבל מעמד זה.

קישור בין הקטע למושג: התלמיד הבין שהבקשה לקבל מעמד עולה למרות שאינה יהודייה מתבססת על היותה בת זוג לבנו של יהודי, כפי שקובע חוק השבות לגבי צאצאים של יהודים (בן ונכד ובני זוגם)

סוג מנגנון פיקוח וביקורת

ב.

ציון – 30%
הצגה – 30%
הסבר – 40%

ציון: מנגנון פיקוח וביקורת פורמלי / מוסדי**הצגה:****רכיבים נדרשים:**

- ביקורת שמקיימים גופים ומוסדות שלטוניים: בית הנבחרים / מבקר המדינה / נציב תלונות הציבור / מערכת המשפט
- הגופים המבקרים הוסמכו לנהוג כך על פי החוק
- הגופים המבקרים פועלים באמצעות פרסום דוחות / הנחיות / חוקים / מסמכים רשמיים ואחרים המציגים את פעולות השלטון
- הגופים המבקרים פועלים לשם הגבלת השלטון / פיקוח על השלטון ועל חוקיות פעולותיו / צווים

הסבר:

ביסוס על פי הקטע: התלמיד הראה שהתיירת עתרה לבג"ץ. / בג"ץ דן בעתירה בהרכב של שלושה שופטים / ובעקבות הדיון פסקו השופטים על מתן צו המורה למשרד הפנים להעניק לתיירת מעמד של עולה חדשה.

קישור בין הקטע למושג: התלמיד הבין שפניית התיירת לבג"ץ שיתערב בעניינה מול משרד הפנים היא פנייה לגוף שלטוני שהוסמך לשם כך בחוק

א:

הצו שהוציא בג"ץ / המורה למשרד הפנים להעניק מעמד עולה לתיירת מבטא את הפיקוח שמקיים בג"ץ על חוקיות פעולת השלטון (במקרה זה משרד הפנים)

א:

הצו שהוציא בג"ץ מגביל את כוחו של משרד הפנים

א:

פניית התייר לבג"ץ היא פנייה לגוף מוסדי (מערכת המשפט)

פרק שני

על הנבחן לענות על שתיים מן השאלות 3-7, ועל אחת מן השאלות 8-12.

3. הסדר הסטטוס קוו

- (הסדר שהושג בזמן הקמת המדינה / שיסודו מיוחס למכתב הצהרת כוונות מ-1947)
- בין דתיים לחילונים / שנשלח מהנהלת הסוכנות היהודית למפלגת אגודת ישראל
- ההסדר נועד להסדרת מחלוקות בסוגיות דת ומדינה / נועד למנוע העמקת מחלוקות בין דתיים לחילוניים / לאפשר חיים משותפים במדינה שעתידה לקום
- עוסק בהסדרת ארבע סוגיות מרכזיות של דת ומדינה:
 1. הגדרת השבת כיום המנוחה במדינת ישראל (ליהודים)
 2. מטבח כשר במוסדות ממלכתיים
 3. נישואין וגירושין של יהודים יתנהלו בהתאם להלכה
 4. מתן אוטונומיה לזרם החינוך הדתי
- (רובו נתקבע בחקיקה ואופן שימורו ויישומיו הראויים נתונים לאורך כל השנים בויכוח ציבורי)

4. שני ביטויים לאי תלותה (עצמאותה) של הרשות השופטת

שני ביטויים – 40%+60%

- **מרות החוק.** השופטים כפופים אך ורק לחוק ופוסקים לפיו. / פסיקות בערכאות עליונות מחייבות את השופטים בערכאות נמוכות יותר.
- **תנאי העסקת השופטים.** שכר השופטים גבוה ונקבע על ידי ועדת הכספים של הכנסת.
 - משך כהונת שופט הוא עד גיל פרישה.
 - אסור לשופט לשמש בכל תפקיד פוליטי. / ציבורי / עבודה אחרת
 - הדחת שופט נעשית בגין עבירות חמורות ולא בגין תוכן פסקי הדין שלו.
 - לא ניתן להעביר שופט מתפקידו אלא באישור נשיא בית המשפט העליון / החלטת בית דין משמעתי.
- **חסינות השופטים.** חסינות מפני אחריות אזרחית בגין הכרעת שופטים ומפני חקירה פלילית (ללא אישור היועמ"ש).
- **עקרון הסובידיצה.** החוק אוסר פרסום תקשורתי על תיקים שנידונים בבית המשפט בטרם ניתן פסק דין.
- **הרשות המחוקקת אינה יכולה לבטל פסק דין שניתן על ידי בית המשפט.** היא יכולה לשנות חוק שישפיע על פסיקה עתידית.
- **ועדה למינוי שופטים**

5. סוג הזכויות: זכויות קבוצתיות

- הזכויות קיבוציות הניתנות לקבוצות אתניות-תרבותיות / מיעוטים לאומיים
- באות לידי ביטוי בתחומים הבאים: שפה / חינוך / תרבות / ייצוג כקבוצה
- מטרתן להסדיר בצורה מוסדית את זהותה הייחודית של הקבוצה במדינה
- (המדינה קובעת את היקף הענקתן ואת מידת התמיכה המוסדית בהן (לעומת זכויות הפרט של המיעוט שהן זכויות יסוד בכל דמוקרטיה))

6. מעצר מנהלי

- מעצר מניעתי / ללא הליך פלילי רגיל כנגד העצור / גם בלי שהוא מואשם בביצוע עבירה כלשהי / על סמך חשדות בלבד / ללא ראיות על ביצוע עבירה
- מטרתו למנוע פגיעה בשלום הציבור / בטחון המדינה / זכות לחיים וביטחון של אזרחי המדינה
- חלות עליו הגבלות בחוק: תקף לתקופה של 6 חודשים וניתן להארכה / שר הביטחון מוסמך להורות עליו / נתון לביקורת בג"ץ

7.

שני הבדלים בין הגישה הכלכלית חברתית הליברלית (ניאו ליברלית) לבין הגישה הכלכלית חברתית הסוציאל דמוקרטית

שני הבדלים – 40%+60%

- **הערך המרכזי** – הגישה הליברלית – מדגישה את ערך החירות (הכלכלית על פני השוויון החברתי כלכלי) ו**אילו** הגישה הסוציאל דמוקרטית – מדגישה את ערך השוויון הכלכלי חברתי (על פני ערך החירות) / צמצום פערים כלכליים חברתיים
- **מעורבות המדינה** – הגישה הליברלית דוגלת בשוק חופשי / תחרות / יוזמה פרטית / מעורבות המדינה בכלכלה מועטת. ו**אילו** הגישה הסוציאל דמוקרטית דוגלת במעורבות רבה בתחום הכלכלי חברתי / סבסוד שירותים חברתיים / הענקת שירותים חברתיים
- **מיסוי** – הגישה הליברלית דוגלת במיסוי נמוך. ו**אילו** הגישה הסוציאל דמוקרטית דוגלת במיסוי גבוה לעשירים / מס הדרגתי
- **אחריות** – לפי הגישה הליברלית האחריות על החיים הכלכליים מוטלת על הפרט / לא על המדינה / האדם אחראי לגורלו. ו**אילו** בגישה הסוציאל דמוקרטית הפרט יכול להישען על המדינה בעת הצורך / המדינה מבטיחה קיום בסיסי בכבוד לכל אדם / מדינת רווחה
- **מטרה** – לגישה הליברלית מטרה לעודד את התחרות והשוק החופשי ו**אילו** לגישה הסוציאל דמוקרטית מטרתה לצמצם את הפערים החברתיים בחברה

אשכולות

8.

אשכול: העולם היהודי

הצג 1 – 40%
הצג 2 – 40%
קישור – 20%

- **הצגת המחלוקת בין דתיים לחילוניים בחברה הישראלית בנוגע לסוגיית הנישואין והגירושין**
הדתיים מעוניינים בקיום נישואין וגירושין על פי הדת היהודית / ההלכה היהודית / דת משה וישראל / הדתיים תומכים בחוק שיפוט בתי הדין הרבניים שקובע כי ענייני נישואין וגירושין של יהודים בישראל, יהיו בשיפוטם הייחודי של בתי הדין הרבניים / וכן נישואין וגירושין של יהודים ייערכו בישראל על פי דין תורה.
לעומת זאת יש חילוניים שמתנגדים לנישואין ולגירושין על פי הדין הדתי, / אין לכפות את נישואים וגירושין על פי הדת במדינה דמוקרטית. / החילוניים תומכים באפשרות לקיום נישואין וגירושין אזרחיים במדינת ישראל. / נישואין על ידי זרמים אחרים ביהדות.
- **הצגת המושג הזכות לחירות**
– לכל אדם זכות לחופש הבחירה / לחיות / להחליט / לעשות / חופש הפעולה / להימנע מפעולה / לעצב את אישיותו על פי רצונו החופשי
– אין לשלול את חירותו של אדם על ידי מעצר או על ידי הגבלת חופש המחשבה והפעולה שלו
– מן הזכות לחירות חירויות: חופש הביטוי, חופש המחשבה והמצפון, חופש התנועה, חופש העיסוק, חופש הדת, החופש מדת ועוד
- **כיצד הזכות לחירות באה לידי ביטוי במחלוקת שהצגת**
מאחר שהחוק בישראל קבע שהרבנות היא הסמכות הבלעדית לדון בנישואין ובגירושין בישראל בהתאם לדת היהודית, יש בקרב הציבור החילוני מי שטוען שחוק זה פגע בחירותם לפעול / לבחור כרצונם ולהינשא בדרך שנראית להם / חוק זה פוגע בחירויות כגון: חופש מדת או חופש המצפון נפגעת משום שכופים עליהם להינשא או להתגרש בטקס דתי בניגוד לרצונם או לאמונתם.

9. אשכול: תקשורת ופוליטיקה בישראל

הצג 1 - 40%
הצג 2 - 40%
קישור - 20%

• **שני תפקידי התקשורת**

- **פיקוח ובקורת על השלטון** – התקשורת משמשת במה לביקורת על בעלי תפקידים / "כלב השמירה של הדמוקרטיה". / מהווה גוף ביקורת בלתי פורמלי על פוליטיקאים ועל רשויות השלטון.
- **תעמולת בחירות** – התקשורת מספקת לקראת בחירות במה להעברת מסרים למצביעים. / פרסום מצע הבחירות של המפלגות.

• **הזכות חופש הביטוי**

- לכל אדם זכות לבטא / להפיץ את דעותיו, עמדותיו / אמונותיו.
- בפומבי / בגלוי
- בכל דרך / בלבוש / פולחן / תקשורת / אמנות / ודיבור בכתב וכו'

• **הסבר כיצד חופש הביטוי מתממש באחד מתפקידים אלה של התקשורת**

- **בתפקיד פיקוח ובקורת על השלטון**: הבעת הביקורת של עיתונאים ואנשי תקשורת כלפי בעלי תפקידים ונבחרי ציבור ורשויות השלטון, נעשית בפומבי באמצעי התקשורת השונים / ולעיתונאי זכות לבטא את דעותיו הביקורתיות על השלטון ובכך מתממשת הזכות לחופש הביטוי...
- **בתפקיד תעמולת בחירות**: אמצעי התקשורת מאפשרים למועמדים ולמפלגות לקראת הבחירות להפיץ את דעותיהם ועמדותיהם / מצע הבחירות שלהם

10. אשכול: בחירות ומפלגות

הצג 1 - 40%
הצג 2 - 40%
קישור - 20%

• **הצגת המושג: בחירות מקדימות ("פריימריז")**

- בחירות פנימיות / בתוך המפלגה
- לפני בחירות לכנסת
- משתתפים חברי המפלגה / מתפקדים / חברי מרכז / משלמי דמי חבר
- קובעות את סדר רשימת המועמדים לכנסת / ראש המפלגה

• **הצגת המושג: זכויות פוליטיות**

- זכויות פוליטיות הינן זכויות הקשורות לשותפות בניהול המדינה והשלטון.
- זכויות פוליטיות שהן זכויות אזרח: הזכות לבחור / ולהיבחר / והזכות להתארגן כמפלגה המתמודדת בבחירות
- זכויות פוליטיות הנובעות מזכויות טבעיות: חופש ההפגנה והמחאה / והאפשרות לבקר את השלטון

• **כיצד קיום הפריימריז מאפשר מימוש של זכויות פוליטיות**

- כל חברי המפלגה בוחרים את רשימת המועמדים לכנסת, ובכך הם מממשים את הזכות הפוליטית לבחור. / שותפים בניהול המדינה.

א:

- המועמדים נבחרים לכנסת על פי סדר בחירתם ברשימה, ובכך הם מממשים את זכותם הפוליטית להיבחר. / שותפים בניהול המדינה.

11. **אשכול: רשויות מקומיות**

הצג 1 – 40%
הצג 2 – 40%
קישור – 20%

• **הצגת שיטת הבחירות היחסיות**

- חלוקת המושבים בפרלמנט יחסית (בקירוב) למספר הקולות שבהם זכתה כל רשימת מועמדים / כל מפלגה
- (לפי הקולות הכשרים בלבד) – בתנאי שהמפלגה עברה את אחוז החסימה

• **הצגת שיטת הבחירות לרשויות המקומיות**

- ההצבעה נערכת באמצעות שני פתקים: פתק אחד לבחירה אישית לראש הרשות ופתק אחד למועצה
- הבחירות לראש הרשות הן אישיות ורוביות והבחירות למועצת הרשות הן רשימתיות יחסיות
- כדי להיבחר לראש הרשות יש צורך לקבל לפחות 40% מהקולות הכשרים. (אם אף מועמד לא זכה בכך יתקיימו בחירות חוזרות בין שני המועמדים שקיבלו את מספר הקולות הגבוה ביותר)

• **כיצד שיטת הבחירות היחסיות בא לידי ביטוי בבחירות לרשויות המקומיות**

הבחירות למועצה הן בחירות יחסיות, הייצוג במועצה הינו ביחס ישיר למספר הקולות שבהם זכתה כל רשימה

12. **אשכול מעורבות אזרחית ופיקוח על רשויות השלטון**

הצג 1 – 40%
הצג 2 – 40%
קישור – 20%

• **הצגת המושג: קבוצות אינטרס (קבוצות לחץ)**

- אירגון של אנשים בעלי מטרה משותפת / בקידום עניין מסוים (אפשרות לשתי דוגמאות)
- שפועלים יחד כדי להשפיע מבחוץ על קביעת מדיניות ציבורית / קבוצות שאינן מבקשות להתמודד בבחירות
- מכוונת תמיד כלפי רשויות השלטון
- דרכי הפעולה מגוונות: שדלנות / הסכמי שיתוף פעולה / הפעלת סנקציות.

• **הצגת העיקרון הדמוקרטי: פלורליזם**

- הכרה בערך של ריבוי / מגוון דעות / עמדות של אנשים או קבוצות
- עידוד / תמיכה בקיום וביטוי של מגוון דעות / עמדות של אנשים או קבוצות בחברה / מאפשר לכל קבוצה או דעה להתארגן ולפעול למען השגת האינטרסים שלהם.

• **כיצד עקרון הפלורליזם מתממש בפעילותן של קבוצות אינטרס (קבוצות לחץ)**

קיומן של קבוצות אינטרס שונות מבטאת את ההכרה בערך הריבוי, המגוון, העמדות של קבוצות. / ההתארגנות והפעולה של קבוצות אלה מאפשרת להן להשיג את קידום האינטרסים והרצונות שלהן

פרק שלישי

על הנבחן לענות על שתיים מן השאלות 13-15.

13. תפקידים של הכנסת

הצגה - 40%
הסבר - 60%

הצגה:**רכיבים נדרשים:**

- **כינון ממשלה** – הכנסת מאשרת בהצבעה (אמון) את הרכב הממשלה המוצע.
- **חקיקה** – תפקידה לחוקק חקיקה ראשית / קביעת דרכי התנהלות / וסדרי השלטון במדינה. (החוקים מחייבים את האזרחים ואת רשויות המדינה).
- **פיקוח וביקורת** – מהווה מנגנון פיקוח פורמאלי / מפקח ומבקר את מדיניותה / ופעולותיה של הרשות המבצעת על ידי אופוזיציה, ועדות, אישור תקציב, כלים פרלמנטריים, בהצבעת אי אמון בממשלה, שאילתא / הצעות לסדר היום.
- **ייצוג האזרחים** – הכנסת מייצגת את ריבונות העם ואת העמדות השונות בחברה / האזרחים בוחרים במפלגות המבטאות את העמדות האידאולוגיות שלהם / ייצוג אזרחים בוועדות הכנסת.
- **מינוי בעלי תפקידים** – הכנסת בוחרת, ממנה בכירים כמו נשיא המדינה / ומבקר המדינה / חברי כנסת שותפים בגופים בוחרים של שופטים, דינים, קאדים, / חברים במועצות שונות.
- **כינון חוקה** – (הכנסת מהווה רשות מכוונת) האחראית על הכנת חוקה באמצעות חקיקת חוקי יסוד.

הסבר:

ביסוס על פי הקטע: התלמיד הראה שבנאום נשיא המדינה... אני ניצב לפניכם היום, חברות וחברי הכנסת, נרגש, מקבל עלי בהוקרה את האחריות הכבדה שהטלתם עלי לכהן בתפקיד נשיא מדינת ישראל האחד עשר. / אמון זה שנתתם בי, נבחרות ונבחרים העם, בשם אזרחיות ואזרחי מדינת ישראל, אמון שחצה מחנות וסיעות

קישור בין הקטע למושג: התלמיד הבין שהכנסת בוחרת את נשיא המדינה וכך מתממש תפקידה כממנה בכירים / מינוי בעלי תפקידים.

אנ:

התלמיד הבין שמינוי הנשיא על ידי חברי הכנסת הפועלים בשם אזרחי המדינה מממש את תפקיד הכנסת כמייצגת את ריבונות העם

14. עקרון ההסכמיות

הצגה - 40%
הסבר - 60%

הצגה:**רכיבים נדרשים:**

- הסכמה רחבה
- בין קבוצות בחברה
- על כללי משחק בסיסיים / על אופייה הבסיסי של החברה והמדינה
- מחזקת את היציבות ומאפשרת קיום בצוותא על אף חילוקי דעות בתחומים אחרים

הסבר:

התלמיד הראה ש1. ימים אלה הרעיון המלכד והערכים המשותפים שבריריים יותר מתמיד. שנתיים וחצי של מערכות בחירות סוערות יצרו, משבר פוליטי שלא היה כמותו במדינת ישראל.

2. כשכל קבוצה חשה מאוימת, כשכל אחד מתבצר בעמדותיו ובהשקפותיו – ובטוח שהצדק רק איתו, הניכור מעמיק מיום ליום. זהו ניכור בין אנשים ובין קבוצות, שעלול חלילה להידרדר לכדי ניכור בין אזרחים למדינתם.

3. דמוקרטיה, ממלכתיות, סדר חברתי, מערכת משפט ואכיפת-חוק עצמאיות ובלתי-תלויות, המילים הגדולות והמופשטות האלה מביעות את הבסיס האיתן שמחזיק אותנו יחד, / למרות כל המחלוקות שבינינו. בסיס זה הוא חיוני כדי שהאנשים

יוכלו לחיות יחד בקבוצה, ואנחנו חייבים לחיות כאן יחד. / החיים יחד אינם גזירת גורל – אלא שותפות גורל.

4. למצוא את המאחד בתוך ההבדלים, את המאחה בין הקרעים,

התלמיד הבין שכאשר ערכים משותפים שבריריים / שכל אחד מתבצר בעמדותיו, הניכור מעמיק, הדבר פוגע בהסכמה רחבה בין הקבוצות / על כללי משחק בסיסיים.

או

דמוקרטיה, ממלכתיות, סדר חברתי, מערכת משפט ואכיפת חוק מביעות את בסיס האיתן שמחזיק אותנו יחד כלומר כל אלו הם כללי משחק בסיסיים המחזקים את היציבות / ומאפשרים קיום בצוותא למרות חילוקי הדעות בינינו.

15. **עמדת (חלום) מדינת לאום יהודית-אתנית-תרבותית דמוקרטית**

הצגה – 40%
הסבר – 60%

הצגה:

רכיבים נדרשים:

- לצד הגדרתה העצמית הלאומית יהודית מדינת ישראל מחויבת לשוויון מלא בין אזרחיה ללא הבדל השתייכות לאומית אתנית או דתית
- ישראל היא מדינתו של העם היהודי בארץ ובתפוצות
- המדינה מזוהה ברמה הקולקטיבית עם לאום אתני-תרבותי יהודי ומבטאת את זכותו להגדרה עצמית במדיניות ההגירה יש העדפה ללאום היהודי / זכותו של כל יהודי לעלות למדינת ישראל
- עברית היא שפתה הרשמית המרכזית של המדינה
- מורשת ישראל היא מרכיב מרכזי בתרבותה של המדינה
- חלק מהסמלים המועדים הרשמיים החוקים ומוסדות המדינה נותנים ביטוי ליסודות האתניים-תרבותיים היהודיים (מוצא שפה תרבות היסטוריה וכו')
- הריבונות על המדינה מסורה לכל אזרחיה באמצעות הבחירות לכנסת ושאר זכויות האזרח
- במדינה יהיו גם יסודות אזרחיים משותפים לכלל אזרחי המדינה
- יש הכרה גם בזכויות קבוצתיות מסוימות לקבוצות האתניות השונות

הסבר:

התלמיד הראה שהסוכנות היהודית לארץ ישראל ארגון שפועל כבר שנים רבות להעלאת מיליוני יהודים מכל קצוות תבל, יהודים שמגשימים את רעיון שיבת ציון, ורבים מהם עוד צפויים לעזוב בשנים הקרובות את בתיהם בגולה, ולהגיע אלינו, הביתה. / קשרתי חברויות עם אחינו ואחיותינו בקהילות היהודיות בתפוצות. זכיתי להתייצב לימינן ולהבטיח את ביטחונן, לחבר בין לבין למדינת ישראל, לעודד את הדור הצעיר לאהבת ישראל. (**עוגנים לאופי היהודי**)

על המדינה לעשות הכל למען השתלבותם של המיעוטים החיים בתוכנו. / כאן, בארץ בה צעדו אבותינו אברהם, יצחק ויעקב, ובה צעד גם ישמעאל. עלינו לעשות הכל – כדי לנפץ תקרות זכוכית. / עלינו למגר, בכל הכוח, כל תופעה חמורה, כמו האלימות הנוראה הפוקדת את היישובים הערביים, לצמצם את הפערים ולהרחיב את השותפות. (**עוגנים לאופי הדמוקרטי**)

(**הערה:** יש מספר עוגנים ולכן התלמיד נדרש להתייחס לשני עוגנים: מדינת ישראל כיהודית ומדינת ישראל

כדמוקרטית המעניקה שוויון לכלל האזרחים)

וכן בקישור – התלמיד נדרש לקשר למאפיין היהודי (בעוגן שבחר) ולמאפיין הדמוקרטי (בעוגן שבחר) (

התלמיד הבין שהעמדה ("החלום") מדינת לאום יהודית-אתנית-תרבותית דמוקרטית היא עמדה הרואה במדינת ישראל כביתו של כל העם היהודי גם זה שבתפוצות. (**יש לקשר לאחד העוגנים**)

אך גם מחויבת לשוויון מלא כלפי כל האזרחים הערבים. (**יש לקשר לאחד העוגנים**)

פרק רביעי

על הנבחן לענות על אחת מן השאלות 16–18, ועל אחת מן השאלות 19–20.

16. הפניה לערבים תושבי מדינת ישראל

ציון – 30%
הצגה – 30%
הסבר – 40%

הצגה:**רכיבים נדרשים:**

- לשמור על השלום
- ליטול חלק בבניין המדינה
- על יסוד אזרחות מלאה ושווה במדינה / ייצוג מתאים בכל מוסדותיה

הסבר:

התלמיד הראה שהובא לאישור הממשלה מינוי של אזרח ערבי לתפקיד ראש הרשות לפיתוח כלכלי של החברה הערבית בישראל. / הרשות הזאת פועלת במסגרת המשרד הממשלתי לשוויון חברתי והיא אחראית לקידום תכניות פיתוח של היישובים הערביים ושילוב החברה הערבית בכלכלה הישראלית. / השרה העומדת בראש משרד ממשלתי זה ציינה כי מינוי זה תורם לצמצום הפערים בחברה בישראל.

התלמיד הבין שמינוי אזרח ערבי לתפקיד בכיר כזה היא ביטוי למתן ייצוג מתאים בכל מוסדות המדינה כפי שמופיע בפנייה לערביי המדינה בהכרזה.

א:

תפקיד הרשות לפיתוח כלכלי לקדם יישובים ערביים / לצמצם פערים היא ביטוי להבטחת אזרחות מלאה ושווה כפי שמופיע בפנייה לערביי המדינה בהכרזה.

17. תפקיד הממשלה

ציון – 30%
הצגה – 30%
הסבר – 40%

ציון: קביעת מדיניות ויישומה / ביצועה

הצגה:**רכיבים נדרשים:**

- קבלת החלטות / והתווית קווי פעולה / ניהול ענייני המדינה.
- ביצוע / הוצאה לפועל של החלטות.
- בתחומים שונים הנמצאים באחריות משרדי הממשלה / בענייני פנים וחץ (2 דוגמאות לתחומים).

הסבר:

התלמיד הראה שבמסגרת פעולותיו גיבש המשרד תכנית שמטרתה לצמצם את הזיהום הסביבתי שנגרם משימוש בכלי פלסטיק חד פעמיים. / בתוכנית שגובשה נכללת העלאה ניכרת של המוצרים הללו.

קישור:

התלמיד הבין שתוכנית של משרד להגנת הסביבה היא ביטוי לקבלת החלטות / התווית קווי פעולה / בתחום הגנה על הסביבה שבאחריות משרד הגנת הסביבה.

א:

העלאת מחירי הכלים חד פעמיים היא ביטוי לביצוע / להוצאת החלטות של משרד הגנת הסביבה לפועל.

18. המדיניות (הבחנה או העדפה מתקנת) שעליה מתבססת החלטת המועצה להשכלה גבוהה

ציון – 30%
הצגה – 30%
הסבר – 40%

ציון: העדפה מתקנת**הצג:****רכיבים נדרשים:**

- הענקת הטבה / יחס מועדף
- לקבוצה / לאוכלוסיה מקופחת / מופלית / חלשה
- למשך זמן מסוים
- במטרה לצמצם פערים / אי שוויון

הסבר:

התלמיד הראה שכיום רק כרבע מבין חברי וחברות הכנסת הן נשים, לכן יש לתת תמריצים לסיעות המשבצות נשים / סיעה שברשימת המועמדים שלה ישובצו שלוש נשים לפחות מכל עשרה מועמדים תקבל תוספת לתקציב הבחירות. / בתוך כמה שנים יגדל ייצוג הנשים ולא יהיה עוד צורך בתמריצים כאלה

התלמיד הבין שהעובדה כי רק רבע מבין חברי הכנסת הן נשים היא ביטוי לכך שהנשים היא קבוצה מקופחת וחלשה

א:

ההצעה לתת תמריצים לסיעות משבצות נשים היא ביטוי להענקת הטבה כדי לצמצם פערים

א:

ההצעה לתת את התמריצים למספר שנים עד שייצוג הנשים בכנסת יגדל מהווה ביטוי להגבלת ההטבה למשך זמן מסוים / צמצום פערים

19. חוב נהגים המבקשים להיכנס ברכבם הפרטי לאזור תל אביב, בתשלום אגרה**בעד**

גישה כלכלית חברתית סוציאל דמוקרטית (התערבות המדינה באמצעות מיסים לטובת כלל האזרחים בשימוש בתחבורה ציבורית), חופש התנועה (לתושבי תל אביב) הבחנה. זכות לחיים וביטחון.

נגד

חירות, חופש התנועה, גישה כלכלית ליברלית, קניין, אפליה פסולה, זכות לשוויון.

20. חוב עובדי מדינה כגון מורים, רופאים, נהגי תחבורה ציבורית וכדומה להתחסן נגד קורונה או להיבדק בפרקי זמן קבועים.עובד שיסרב יאלץ לצאת לחופשה ללא תשלום.**בעד**

חיים וביטחון, חובות האזרח, חובות האדם, גישה רפובליקנית, הבחנה.

נגד

חיים וביטחון, חירות, חופש העיסוק, חופש המצפון, אפליה פסולה, תפיסה דמוקרטית אינדיבידואלית, זכות לשוויון.

הערות:

- יש להתייחס לכל נימוק בנפרד ולהעריכו באופן עצמאי.
- כל נימוק צריך לכלול מונח מתחום האזרחות וקישורו לסוגיה הנדונה.
- הנימוק יכול להיות מסוג **הסבר** ו/או מסוג דוגמה המשקפת מציאות מתאימה, רלוונטית לטענה ומקושרת למושגים באזרחות.
- לא יתקבלו נימוקים המבוססים על עובדות שגויות לחלוטין, שברור שהתלמיד המציא אותן לצורך התשובה.

מה מצופה מהתלמיד?	עד 30% לציון מושג	+	עד 20% להצגת המושג	+	עד 50% לביסוס הנימוק על המושג
לגבי כל אחד משני הנימוקים – יש לבדוק:					
- הצגת שני נימוקים מנוגדים, הנשענים על מושגים באזרחות, לקוחים מחומר הלימוד באזרחות, ורלוונטיים לעמדה המוצגת. - קישור מתאים בין כל אחד מן הנימוקים לבין הטענה.	ציון מושג / מונח / פריט מידע רלוונטי מחומר הלימוד באזרחות		הצגה כראוי של המושג שעליו מבוסס הנימוק		המושג שהנימוק מתבסס עליו מקושר בצורה נכונה לטענה. / התלמיד מבין את הקשר בין המושג לבין טענתו ומסביר אותו.